Государственное бюджетное общеобразовательное учреждение
Стерлибашевская коррекционная школа-интернат для обучающихся
с ограниченными возможностями здоровья

Рассмотрено на заседании ШМО старшего звена	Согласовано	Утверждаю
Протокол № 5 от «29» мая 2018 г.	Заместитель директора по УР	Директор
Руководитель Каримова АА.	Гайнуллина Д.Р.	Афанасьев А.А.
	«31» 08 2018 г.	«3» 09 2018 г.

Рабочая программа
по башкирскому (государственному)языку
для 9 класса

Срок реализации программы 1 год

учитель

Хуснетдинова Ф.С.

2018-2019 учебный год

Аңлатма яҙыу

Һаулығы буйынса мөмкинселеге сикләнгән уҡыусыларҙың 9 класы өсөн башҡорт (дәүләт) теленән эш программаһы.
Эш программаһы В.В.Воронкованың VIII-се төрҙәге махсус(коррекция) дөйөм белем биреү һәм АООП Стәрлебаш һаулығы буйынса мөмкинселеге сикле уҡыусыларҙың махсус (коррекция) дөйөм белем биреү программаһына нигеҙләнеп төҙөлгән.
Дәреслек: Башҡорт теле: Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 9-сы класы уҡыусылары өсөн дәреслек. Төҙөүселәре: Ғәбитова З.М., Усманова М.Ғ. – Өфө: Китап, 2010
Программа кимәле : базис
Уҡытыусының тел буйыса уҡыу- уҡытыу методик комплекты: :
Ғәбитова З.М., Толомбаев Х.А. Урыҫ мәктәптәрендә башҡорт телен уҡытыуҙы ойоштороу буйынса методик кәңәштәр 1- 11- се кластар өсөн. - Өфө, 2006. – 94 бит.
Ғәбитова З.М. Уҡытыу рус телендә алып барған мәктәптәрҙең 7- 8- се кластары өсөн “Башҡорт теле” дәреслегенә методик күрһәтмәләр. - Өфө:Китап, 2006. – 152 бит.
Усманова М.Г., Габитова З.М. Башҡорт теленән диктант һәм изложениелар йыйынтығы: 5-11 класс уҡытыусылары өсөн ҡулланма.-Өфө:Китап,2009.- 166 бит.

Уҡыусылар өсөн тел буйынса уҡыу- уҡытыу методик комплекты: Башҡорт теле: Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 9-сы класы уҡыусылары өсөн дәреслек. Төҙөүселәре: Ғәбитова З.М., Усманова М.Ғ. – Өфө: Китап, 2010
Программа үҙенсәлектәренең характеристикаһы:
Эш программаһы Башҡортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан раҫланған «Башҡорт теленән программа» (Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I-IX кластары өсөн) нигеҙендә төҙөлдө. Төҙөүселәре Толомбаев Х. А., Дәүләтшина М.С., Ғәбитова З. М., Усманова М. Г.- Ижевск: «Книгоград», 2008.
Башҡортостан
Мәғариф Министрлығы тарафынан тәҡдим ителгән программа Туҡбирҙе төп белем биреү мәктәбе муниципаль дөйөм бюджет белем биреү учреждениеһының «Уҡыу планы»на ярашлы рәүештә тормошҡа ашырыла.
Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошҡа ашырыла :

- «Рәсәй Федерацияһы халыҡтары телдәре тураһында» Законы;
- Башҡортостан Республикаһы халыҡтары телдәре тураһында» Законы;
- Башҡортостан Республикаһының “Мәғариф тураһында” Законы;
- Башҡортостан Республикаһының “Уҡытыу һәм тәрбиә биреү” концепцияһы;
- Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» Законы.

Программа йөкмәткеһе 3 йүнәлештән тора:

1. **т**елмәрэшмәкәрлегенформалаштырыу;
2. **т**елдең системаһын (фонетика, орфография, орфоэпия, грамматика, пунктуация) өйрәнеү;
3. **б**әйләнешле текст менән эшләргә өйрәтеүҙе күҙуңында тота.

Программаның йөкмәткеһе һәм төҙөлөшө.

Рус һәм башҡа мәктәптәрҙә телде белмәгән балаларға башҡорт телен өйрәтеүҙең байтаҡ үҙенсәлектәре бар. Уларҙың иң мөһимдәрен һанап китәбеҙ:

1. Балаларҙы һөйләшергә өйрәтеү үҙәкбурыс.

2. Был дәрестәрҙә балаларҙы башҡортса һөйләшергә, уҡырға, элементтар яҙырға өйрәтеү бергә алып барыла. Тел менән әҙәби материалдары бергә ҡушып өйрәнелә (интеграция).
3. Башҡорт теле мотлаҡ практик рәүештә өйрәнелә. Лингвистик һәм әҙәби күренештәр, уҡыу материалы нигеҙендә, практик ҡулланыу маҡсатынан сығып өйрәнелә (коммуникатив йүнәлеш).

.

Уҡытыу предметының төп йөкмәткеһе

Һаумы, мәктәп! (6 сәғәт)

Эштөрҙәре «Көҙ» темаһыменәнберлектәалыпбарыла. «Көҙ» һәм «Мәктәп» темаһына шиғырҙар, әҫәрҙәр уҡыу; мәҡәл, әйтемдәр, йомаҡтар, һынамыштарҙы иҫкә төшөрөү.

Алдағыкластарҙаүтелгәндәрҙесистемалаштырыу, яңымәғлүмәтменәнтаныштырыу. Һөйләү һәм яҙыу телмәренүҫтереүөҫтөндәэшдауамитә.

Ергә мәрхәмәт – илгә бәрәкәт. 4сәғәт

Тыуған Республикаға ҡарата мөхәббәт, ғорурлыҡ тойғоһо, тәбиғәткә һаҡсыл ҡараш тәрбиәләргә. Улар тураһында һөйләргә, яҙырға өйрәтеү. Башҡортостандың ер аҫты, ер өҫтө байлыҡтары тураһындаәңгәмәләрүткәреү, экскурсияларойоштороу.

Атамалар ни һөйләй? 5 сәғәт.

Кеше тормошондаатамаларҙың да (кешеисеме, фамилияһы, атаһыныңисеме; ауыл, ҡала, тау, йылға һ.б.) роле ҙур. Унһыҙтормоштокүҙалдыналакилтерепбулмай. Атамаларбиккүп. Тел ғилемендә уларҙы өйрәнеүсе фән бар. Ул – ономистика. Онамистикафәнеүҙебер нисә тармаҡтан тора: антропонимика, этнонимика, милли, халыҡ, ҡәбиләисемдәрен, зоонимикаҡош-корт, хайуанҡушаматтарын, космонимикаөйрәнеүсефән.

Был теманыүтеүуҡыусының бала саҡтан укүҙҙәрейәшәгәнауыл, ҡала, уларҙыңянындағы атамаларҙың мәғәнәләрен белергә теләгән ҡыҙыҡһыныуын ҡәнәғәтләндерә, тыуған төйәк менән ғорурланырға мөмкинлек бирә. Сөнкиатамаларҙа ил тарихы, ер һәмошо ерҙә йәшәгән халыҡтың тел үҙенсәлектәре, халыҡтормошо, ғөрөф-ғәҙәте, йолаларыһ.б. сағыла.

Беҙкышты ла яратабыҙ. 7 сәғәт.

Бәйләнешле телмәрҙең яҙмаһәмтелдәнформаларынаберҙәйәһәмиәтбирелә. Ҡыш миҙгеле, уның үҙенсәлектәре тураһында һөйләү күҙ уңында тотола.

Башҡорт театры. 4 сәғәт.

Башҡортостанда театр сәнғәте. Республикалағы театрҙар һәм уларҙың эшмәкәрлеге хаҡында дөйөм мәғлүмәт биреү. М.Ғафури исемендәге Башҡорт Академия драма театрыныңбарлыҡҡакилеүетарихы (халыҡартистарыЗ.Бикбулатова, А.Мөбәрәков, Г.Мөбәрәкова). Театрҙыңкүренеклеартистарыныңтормошоһәмижадыменәнтаныштырыу, улар тураһындаһөйләргә өйрәтеү.Театрҙың үткәне һәм киләсәге буйынса фекер алышыу ойоштороу.

Башҡорт халыҡ ижады. 4сәғәт.

Халыҡ ижады тураһында дөйөм төшөнсә. Фольклорҙың коллектив ижад булыуы. Фольклор һәм яҙма әҙәбиәттең айырмаһын билдәләү, улар тураһында һөйләргә өйрәтеү.

Башҡорт аты. 2 сәғәт.

Уҡыусылырҙы башҡорт атының килеп сығыуы, тарихи үткәне менән таныштырыу. Аттарҙың кеше тормошондағы мөһим ролен билдәләү. Йәш үҙенсәлектәре буйынса бүленеүен билдәләү, уҡыусылырҙан дөрөҫ итеп әйттереү. Аттарға ҡарата ҡыҙыҡһыныусанлыҡ, улар тураһында күберәк белеү теләге тыуҙырыу.

Уҡыусыларҙың белем кимәленә талаптар.

1. Ҙур булмаған эпик әҫәрҙәрҙе йәки уларҙың өҙөктәрен һөйләп биреү.
2. Уҡытыусыҡуйғанпроблемалыһорауярҙамындагеройға характеристика биреү;

- тәҡдим ителгән әҫәрҙе тәржемәитәбелеү, танышбулмағанһүҙҙәрҙеайыра белеү;;

3. Һорауҙарғатулыяуапһәмгеройҙарға баһалама биреү;
   - уҡылған әҫәрҙәргә үҙ мөнәсәбәтеңде белдерә белеү.
4. Телмәр ағышындаөндәрҙеңүҙгәреүенайыраһәмаңлатабелеү;
   - диалогтарҙа башҡакешеләрҙеңтелмәрендәгеорфоэпикхаталарҙыкүҙәтәһәм төркөмләй белеү;
   - һүҙлектәр менән файҙалана белеү;
   - диктант яҙыу;
   - өндәш һүҙҙәр, улар эргәһендәтынышбилдәләренеңҡуйылышы;
   - һүҙҙәрҙе яһаусы һәм үҙгәртеүсе ялғауҙарҙың килеү тәртибе (рус теле менән сағыштырыу).
   - Үҙаллы һәм ярҙамсы һүҙҙәрҙең телмәрҙәге роле.

Уҡыу-уҡытыу программаһында планлаштарылған һөҙөмтәләрҙе үҙләштерелеүен баһалау

Баһалар нигеҙҙә уҡыусыларҙы башҡорт телен өйрәнеүгә ҡыҙыҡһыныу дәртләндереү маҡсаты менән ҡуйыла.

“5” билдәһе ҡуйыла: әгәр уҡыусы һүҙҙәрҙе дөрөҫ уҡыһа,паузаларға иғтибар итһә,һорауҙарға тулы яуап бирһә уҡылған текстың йөкмәткеһентулы итеп һөйләп бирһә

“4” билдәһе ҡуйыла: әгәр уҡыусы ижекләп уҡыһа,уҡығанда 1-2 хата ебәрһә,текстың йөкмәткеһен тулыитеп һөйләмәһә,шиғырҙарҙы уҡытыусы ярҙамында һөйләһә.

“3”-билдәһе әгәруҡыусы ауыр һүҙҙәрҙе ижекләп тәу уҡый алмаһа. Паузаларҙы дөрөҫ ҡулланмаһа. Текстың йөкмәткеһен уҡытыусы ярҙамында һөйләһә .

Яҙма эштәрҙе баһалау

Контроль эштәр: контроль диктанттан һәм контроль күсереп яҙыуҙан тора. Шулай уҡ грамматик эштәр тәҡдим ителә.

Диктанттар

“5”- әгәр эш бер хатаһыҙ эшләнһә

“4”-1-3 хата

“3”-4-5 хата

Грамматик эштәр

“5”-әгәр эштәр бер хатаһыҙ эшләнһә

“4”-3/4 эш дөрөҫ эшләнһә

“3”-1/2 эш дөрөҫ эшләнһә

Контроль күсереп яҙыу

“5”-хатаһыҙ дөрөҫ яҙылһа

“4”-бер хата һәм бер төҙәтеү

“3”- ике хата һәм бер төҙәтеү

1. Класта һәм өйҙә башҡарыла торған яҙма эштәр өйрәтеү һәм тикшереү характерында була.

   Уларға түбәндәгеләр инә:

- башҡорт теленән төрлө типтағы күнегеүҙәр;
- тәржемә эштәре (башҡорт теленән рус теленә һәм киреһенсә);
- дәреслектәрҙәге әҙәби текстарға пландар төҙөү;
- һорауҙарға яҙма яуаптар

2. Башҡорттеленеңағымдағы, сирекйәкийылаҙағында, шулайуҡуҡыуйылыбашындаинеү диктанты, ҙур темаларҙан һуң йомғаҡлау контроль эштәре үткәрелә. Ағымдағы контроль эштәрпрограмманыңөйрәнелгәнматериалынүҙләштереүҙетикшереүмаҡсатында уҙғарыла. Уларҙың төрө һәм үткәреү йышлығы өйрәнелә торған материалдыңҡатмарлылығынан, уҡыусыларҙыңбелемкимәленәнсығыпбилдәләнә. Ағымдағы контроль эштәр өсөнуҡытыусыйәтотошдәресте, йәуныңберөлөшөнгенәфайҙалана ала.
3. Уҡыуйылыбашындаинеү диктанты, сирекһәмйылаҙағында йомғаҡлау контроль эштәре мәктәп администрацияһы менән берлектәтөҙөлгән график буйынсаүткәрелә. Контроль эштәрҙесиректеңберенсекөнөндәһәмдүшәмбелә үткәреү тәҡдим ителмәй.

Программа материалының үҙләштереү кимәле уҡыусыларҙың дәрестәрҙәтелдәнбиргәняуаптарынаһәмяҙмаэштәренә ҡарап баһалана. Бының өсөн башҡорттеленәнһәркластатүбәндәгекүләмдә контроль эштәр, яҙма эштәр үткәреү ҡарала.

Уҡыу - уҡытыу методик ҡулланмалар исемлеге

1. Усманова М. Г. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа һәм схемаларҙа.
2. Ураҡсина З.Ғ. Башҡорттелененеңфразиалогикһүҙлеге. – Яңыртылғаникенсебаҫма, 2-се баҫма. - Өфө: Китап, 2006.
3. Усманова М. Г. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа. Фонетика. Морфология.
4. Башҡортостан Республикаһы Мөғариф министырлығы. «Башҡорт теле һәм әҙәбиәте», «Башҡортостанмәҙәниәте» фәндәребуйынсавидиоәсбәп
5. «Башҡортостанмәҙәниәте», «Башҡортостантарихы» фәндәребуйынса DVD форматындавидиоәсбәп № 3. Кейеҙ баҫыу.
6. Аудокасеталарбалаларөсөн.
7. Дидактик һәмтаратмаматериалдар.
8. , 2005.
9. Русско-башкирский учебный словарь

Материаль-техник ҡулланмалар

1. интерактив таҡта;
2. компьютер;

Төп һәм өҫтәлмә әҙәбиәт

1. Ғәбитова З.М , Усманова М.Ғ. Башҡорт теле: Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 9-сы класы уҡыусылары өсөн дәреслек. – Өфө : Китап, 2006.
2. Аҙнағолов Р.Ғ. Ерле һөйләш шарттарында башҡорт теленә өйрәтеү методикаһы. - Өфө: Китап, 2006.

Диктант – 2

Диктанттар күләме :75-80 һүҙ

Һүҙлек диктанты:22-24 һүҙ

Календарь- тематик планлаштырыу 9 синыф

Программа буйынса: 34 сәғ

План буйынса: 34 сәғ

№		Тема	План. дата	Факт. дата	Иҫкәрмә
		1. Һаумы мәктәп!			
1	1.1	А.Игебаев “Бик тә кәрәк тыныслыҡ”. Грамматика буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	04.09		
2	1.2	К.Мәргән “Мәктәп”. Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибе.	11.09		
3	1.3	М.Кәрим “Оҙон-оҙаҡ баласаҡ”. Һүҙбәйләнеш.	18.09		
4	1.4	Инеү контроль диктанты. “ Көҙгө урман”.	25.09		
5	1.5	Хаталар өҫтөндә эш. М.Аҡмулла.Көҙ. Антонимдар.	02.10		
6	1.6	Йыл миҙгелдәре. Көҙ. Сифат.Һөйләмдең баш киҫәктәре.	09.10		
		2.Ергә мәрхәмәт- илгә бәрәкәт.			
7	2.1	Һөйләмдең баш киҫәктәре.Эйә һәм хәбәр.Исем.Ҡылым.	16.10		
8	2.2	Н.Мусин “Һай, урманым…” Ҡылым.	23.10		
9	2.3	Т.Ғәниева ижады. Исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше.	06.11		
10	2.4	Ф. Мөхәмәтйәнов ижады.	13.11		
		3. Атамалар ни һөйләй?			
11	3.1	Башҡортостан йылғалары. Һүҙлек менән эш.	20.11		
12	3.2	Карауанһарай. Шарт хәле.	27.11		
13	3.3	Ғ.Хөсәйенов “Батырша”. Янғыҙлыҡ исемдәр.	04.12		
14	3.4	“Таштуғай”. Сәбәп хәле.	11.12		
15	3.5	Д.Мырҙаҡаева “Өфө һыҫары”.Сәбәп хәле.	18.12		
		4.Беҙ ҡышты ла яратабыҙ.			

16	4.1	Р.Насиров “Шакирйән Мөхәмәтйәнов”. Хәл темаһын ҡабатлау.	25.12		
17	4.2	Ф.Рәхимғолова “Ҡыш”. Һүҙбәйләнеш.	15.01		
18	4.3	Ш.Бабич ижады. Кире хәл.	22.01		
19	4.4	Уралда ҡыш. Йәнләндереү.	29.01		
20	4.5	Ҡыштың һыуыҡ көндәрендә. Өндәш һүҙ.	05.02		
21	4.6	Ҡылым.	12.02		
22	4.7	“Ҡылым” темаһы буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау. Карточкалар буйынса эш биреү.	19.02		
		5.**Башҡорт театры.**			
23	5.1	Башҡортостан театрҙары. Өҫтәлмәлек.	26.02		
24	5.2	Яңы театр. Өҫтәлмәлек.	05.03		
25	5.3	Арыҫлан Мөбәрәков ижады. Сағыштырыу.	12.03		
26	5.4	Нур театры.Театр артистары.	19.03		
		6.Башҡорт халыҡ ижады.			
27	6.1	Ә.Сөләймәнов “Халыҡ ижады”. Һөйләм.	02.04		
28	6.2	Башҡорт халыҡ әкиәте.. Һөйләм.Һандар.	09.04		
29	6.3	“Урал батыр” эпосы. Ябай һөйләм төрҙәре.	16.04		
30	6.4	Алпамыша батыр.Ябай һөйләм төрҙәре.	23.04		
31	6.5	Б.Байым . Бәләкәс.	30.04		
32	6.6	Контроль диктант. “Йәй етте”.	07.05		
33	6.7	Хаталар өҫтөндә эш. Ябай һәм ҡушма һөйләмдәр.	14.05		
34.	6.8	Йомғаҡлау дәресе. Ябай һәм ҡушма һөйләмдәр.	21.05		

Прошнуровано и пронумеровано

7 (семь) листов

«__» ________ 201_ г.

Директор ________ А.А. Афанасьев

ГБОУ Стерлибашевская КШИ

ИНН 0241003061